

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 161/05-21

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. júna 2005 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Bárányu vo veci sťažnosti D. T., trvale bytom J., prechodne bytom P., zastúpenej advokátom JUDr. F. K., P., pre namietané porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Rimavská Sobota v konaní vedenom pod sp. zn. RA 2 C 398/02 (pôvodne Okresného súdu Revúca v konaní vedenom pod sp. zn. 2 C 398/02) takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Rimavská Sobota (pôvodne Okresný súd Revúca) v konaní vedenom pod sp. zn. RA 2 C 398/02 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 2 C 398/02) **p o r u š i l** základné právo D. T. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Rimavská Sobota v konaní vedenom pod sp. zn. RA 2 C 398/02 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.

3. D. T. **p r i z n á v a** primerané finančné zadosťučinenie v sume 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Rimavská Sobota **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Rimavská Sobota je povinný zaplatiť náhradu trov konania D. T. v sume 5 302 Sk (päťtisícristodva slovenských korún) na účet jej právneho zástupcu JUDr. F. K., P., do pätnástich dní od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Sťažnosti D. T. vo zvyšnej časti nevyhovujú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 21. apríla 2005 doručená sťažnosť D. T., trvale bytom J., prechodne bytom P. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. F. K., P., pre namietané porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Rimavská Sobota v konaní vedenom pod sp. zn. RA 2 C 398/02 (pôvodne Okresného súdu Revúca v konaní vedenom pod sp. zn. 2 C 398/02).

Uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 161/05-11 z 1. júna 2005 bola vec prijatá na ďalšie konanie.

Sťažovateľka uviedla, že na bývalom Okresnom súde Revúca podala návrh na rozvod manželstva, ktorý bol vedený pod sp. zn. 2 C 398/02. Tento súd vo veci určil len jeden termín pojednávania, ktoré bolo odročené na neurčito. Ďalej uviedla, že v danom prípade nejde o právne zložitú vec a svojím konaním nezapríčinila prietahy v konaní. Okresné súdy od podania návrhu nevystupovali aktívne. Vo veci podala aj sťažnosť, na ktorú jej predsedníčka Okresného súdu Rimavská Sobota odpovedala, no napriek tomu je tento súd naďalej nečinný a vo veci nekoná. Sťažovateľka vidí v postupe tohto súdu porušenie svojho základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy. Sťažovateľka žiada priznať primerané zadosťučinenie vo výške 50 000 Sk, pretože nevidí možnosť nápravy vzniknutého porušenia základného práva. Od 1. januára 2005 došlo k zlúčeniu Okresného súdu Revúca s Okresným súdom Rimavská Sobota, kde je vec ďalej vedená pod sp. zn. RA 2 C 398/02. Sťažovateľka zároveň uviedla, že pociťuje ujmu z dlhoročných pocitov právnej neistoty a úzkosti spojenej

s nemožnosťou usporiadať si svoje rodinné pomery a starostlivosťou o maloleté deti. Sťažovateľka žiada, aby ústavný súd rozhodol aj o priznaní trov právneho zastúpenia.

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd rozhodol, že:

„1. Okresný súd v Rimavskej Sobote v konaní vedenom pod sp. zn.: RA 2 C 398/02 porušil základné právo D. T., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR.

2. D. T. priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 50.000,- Sk (...), ktoré je Okresný súd v Rimavskej Sobote povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Okresnému súdu v Rimavskej Sobote prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn.: RA 2 C 398/02 konal bez zbytočných prietáhov.

4. Okresný súd v Rimavskej Sobote je povinný uhradiť trovy právneho zastúpenia D. T., ktoré je povinný zaplatiť právnomu zástupcovi sťažovateľky advokátovi JUDr. F. K. (...) vo výške 5.302,- Sk do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia.“

Sťažovateľka listom z 24. júna 2005 súhlasila s upustením od ústneho pojednania veci.

K veci sa listom sp. zn. Spr. 641/2005 z 19. mája 2005 vyjadrila aj predsedníčka Okresného súdu Rimavská Sobota, ktorá uviedla, že sťažovateľka podala 25. októbra 2002 žalobu proti L. T. o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností voči maloletým deťom pochádzajúcim z ich manželstva. Od podania žaloby Okresný súd Revúca vo veci nekonal až do 16. decembra 2003, keď vyzval sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku. Sťažovateľka žalobu doplnila 3. februára 2004. Dňa 11. februára 2004 konajúca sudkyňa vyzvala sťažovateľku na oznámenie adresy zamestnávateľa, čo jej bolo oznámené 18. februára 2004. Dňa 19. februára 2004 bol vytýčený termín pojednávania na 3. marec 2004. Pojednávanie bolo odročené na neurčito pre neúčast' odporcu, ktorý nemal vykázané doručenie. Uznesením z 8. apríla 2004 bola žalovanému uložená poriadková pokuta vo výške 600 Sk z dôvodu, že sa nedostavil na pojednávanie a svoju neúčast' riadne neospravedlnil. Dňa 8. apríla 2004 bol vytýčený ďalší termín pojednávania na 19. máj 2004, na ktorom bol vypočutý odporca, a toto pojednávanie bolo odročené za účelom zadováženia

priestupkových spisov proti odporcovi. V spise sa nachádza sťažnosť adresovaná bývalému predsedovi Okresného súdu Revúca. Keďže sťažovateľke sa narodilo ďalšie dieťa, na Okresnom súde Prešov prebieha konanie o zapretie otcovstva voči tomuto dieťaťu, ktoré je vedené pod sp. zn. 10 C 176/04, avšak zatiaľ nie je právoplatne skončené, preto nemôže ďalej v tejto veci konať. Okresný súd Prešov vytýčil termín pojednávania a spis sp. zn. RA 2 C 398/02 bol uložený na lehotu do 30. júna 2005. Predsedníčka Okresného súdu Rimavská Sobota označila sťažnosť za odôvodnenú, pretože Okresný súd Revúca vo veci riadne nekonal. Podľa jej informácií nebol tento súd riadne obsadený, preto veci nemohli byť vybavované bez zbytočných prieťahov. V súčasnom štádiu konania nie je možné rozhodnúť a je potrebné vyčkat' na výsledok konania o zapretie otcovstva vedeného na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 10 C 176/04 voči maloletej M. T. Predsedníčka Okresného súdu Rimavská Sobota uviedla, že netrvá na ústnom prerokovaní veci.

II.

Z obsahu sťažnosti, z ktorej priložených písomností, z vyjadrenia predsedníčky Okresného súdu Rimavská Sobota a najmä z obsahu na vec sa vzťahujúceho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci:

Dňa 25. októbra 2002 sťažovateľka podala bývalému Okresnému súde Revúca návrh na rozvod manželstva, ktorému bola pridelená sp. zn. 2 C 398/02. K návrhu boli pripojené prílohy. V ten istý deň bol spis pridelený do senátu JUDr. M. Ž.

Dňa 22. augusta 2003 zákonná sudkyňa vyzvala sťažovateľku, aby oznámila adresu zamestnávateľa.

Dňa 23. októbra 2003 sťažovateľka doložila dôkazy o priestupkoch sťažovateľa spolu s potvrdením o svojej práceneschopnosti.

Dňa 5. decembra 2003 sťažovateľka urgovala konanie vo veci a zároveň oznámila, že žalovaný napriek tomu, že pracuje ako vodič pri S. R., od augusta 2002 neprispieva na výživné dcér.

Dňa 16. decembra 2003 bola sťažovateľka vyzvaná na zaplatenie súdneho poplatku. Výzva bola expedovaná 23. decembra 2003.

Dňa 3. februára 2004 sťažovateľka doplnila návrh a predložila lekárske potvrdenia o úraze.

Dňa 12. februára 2004 bola sťažovateľka vyzvaná, aby oznámila svoju adresu.

Dňa 18. februára 2004 sťažovateľka oznámila požadovanú adresu.

Dňa 19. februára 2004 bol daný pokyn kancelárii na predvolanie účastníkov na pojednávanie, ktoré sa malo konať 3. marca 2004.

Dňa 19. februára 2004 bola pre maloleté deti sťažovateľky ustanovená opatrovníčka z Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny R.

Dňa 26. februára 2004 bolo Okresnému súdu Revúca doručené oznámenie o príjmoch sťažovateľky.

Dňa 1. marca 2004 bolo Okresnému súdu Revúca doručené oznámenie o príjmoch žalovaného.

Na č. 1. 22 – 23 spisu sa nachádzajú ďalšie doklady sťažovateľky bez uvedenia dátumu, kedy boli doručené.

Dňa 3. marca 2004 sa vo veci konalo pojednávanie za účasti sťažovateľky a orgánu starostlivosti o deti bez účasti žalovaného. Z obsahu zápisnice vyplýva, že sťažovateľka bola za žalovaným, nezastihla ho, ale požiadala, aby bola k veci vypočutá, lebo je na rizikovom tehotenstve.

Dňa 8. apríla 2004 bolo vydané uznesenie o uložení pokuty žalovanému a v ten istý deň bol určený termín pojednávania na 19. máj 2004.

Dňa 21. apríla 2004 bolo Okresnému súdu Revúca doručené potvrdenie o výške nemocenských dávok pre sťažovateľku.

Dňa 19. mája 2004 sa vo veci konalo pojednávanie bez účasti sťažovateľky, na ktorom bol vypočutý žalovaný a pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom zadováženia priestupkových spisov, resp. trestných spisov vedených proti žalovanému.

Dňa 7. júna 2004 dala zákonná sudkyňa pokyn kancelárii zistiť, či je v trestnom oddelení vedený trestný spis na žalovaného.

Dňa 11. júna 2004 zákonná sudkyňa požiadala o predloženie spisu z polície.

Dňa 6. júna 2004 bolo urgované predloženie spisov.

Dňa 10. novembra 2004 sťažovateľka podala urgenciu predsedovi Okresného súdu Revúca.

Dňa 29. novembra 2004 zákonná sudkyňa vyžiadala rodný list dieťaťa narodeného sťažovateľke v r. 2004.

Dňa 7. decembra 2004 sťažovateľka oznámila, že návrh na zapretie otcovstva proti M. T. je vedený na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 10 C 176/04. Pripojený spis v tejto veci bol vrátený 21. februára 2005.

III.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Povinnosťou súdov vyplývajúcou zo základného práva účastníkov súdneho konania na prerokovanie ich veci bez zbytočných prietáhov je zabezpečenie odstránenia stavu právnej neistoty osôb domáhajúcich sa rozhodnutia štátneho orgánu v primeranej dobe (III. ÚS 111/04, III. ÚS 347/04 a iné).

Otázku existencie zbytočných prietáhov v konaní, a tým aj porušenia základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy, skúma ústavný súd vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa právnej a faktickej zložitosti veci, podľa správania účastníkov konania a spôsobu, akým vo veci postupoval príslušný súd (III. ÚS 175/04, III. ÚS 229/04).

Predmetom posudzovaného konania pred okresným súdom je návrh na rozvod manželstva a úpravu pomerov maloletých detí.

V konaniach pred všeobecnými súdmi I. stupňa ide o stabilnú agendu s veľmi širokou judikatúrou. Právne vec nemožno hodnotiť ako zložitú. Určitú zložitosť možno pripustiť pri faktickej zložitosti veci (správne určenie pomerov maloletých).

Z vyjadrení sťažovateľky a predsedníčky Okresného súdu Rimavská Sobota, ale najmä zo samotného súdneho spisu ústavný súd zistil, že okresný súd síce reagoval v dvoch prípadoch na neúčast' žalovaného na pojednávaní, ale túto reakciu je potrebné vyhodnotiť ďalšími okolnosťami. Pri druhom z nastolených kritérií ústavný súd teda zistil, že na vzniknutých prietáhoch sa do určitej miery podieľal aj žalovaný tým, že nepreberal poštu a nezúčastňoval sa pojednávaní vo veci, čo tiež prispelo k predĺženiu konania.

Ústavný súd zdôrazňuje, že z ustanovenia § 101 Občianskeho súdneho poriadku vyplýva pre účastníkov konania procesná povinnosť prispieť k tomu, aby sa dosiahol účel konania poskytnutím náležitej súčinnosti súdu v záujme zabezpečenia plynulého postupu v konaní (III. ÚS 347/04 a iné).

Pri skúmaní ďalšieho kritéria, a to postupu samotného súdu, ústavný súd zistil, že tento nepostupoval tak, ako mu to ukladajú príslušné ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku. Túto skutočnosť pripustila aj predsedníčka Okresného súdu Rimavská Sobota, kam bola vec pridelená po zániku bývalého Okresného súdu Revúca, ktorá ako jeden z dôvodov nekonania vo veci uviedla, že tento súd bol obsadený sudcami len na 50 %.

Túto argumentáciu ústavný súd nevzal do úvahy aj vzhľadom na stanovisko Európskeho súdu pre ľudské práva a judikatúru ústavného súdu, podľa ktorej množstvo vecí nezbavuje zákonného sudcu povinnosti rešpektovať ústavou zaručené základné práva a slobody.

Ústavný súd dospel k záveru, že v dôsledku čiastočného nekonania, ako aj neefektívnych úkonov došlo zo strany Okresného súdu Revúca a už aj Okresného súdu Rimavská Sobota, ktorý v roku 2005 vo veci ešte nevykonal žiadny úkon, k porušeniu základného práva sťažovateľky. Bývalý Okresný súd Revúca vo veci nekonal od podania žaloby (25. októbra 2002) do výzvy na zaplatenie súdneho poplatku (16. decembra 2003) po započítaní doby oboznámenia sa sudcu so spisom, spolu 12 mesiacov. V roku 2004 konal aj neefektívne úkony, napr. zisťoval na vlastnom súde existenciu trestného spisu (od 7. júna 2004 do 6. júla 2004), neefektívne viedol aj pojednávania vo veci (bez náležitej prípravy; dôvodom odročenia pojednávania bolo vyžiadanie dokladov, ktoré bolo možné zabezpečiť pri príprave pojednávania, napr. pripojením trestného spisu). Ako neefektívne hodnotí ústavný súd aj odročenie pojednávania na neurčito bez stanovenia konkrétneho termínu. Za neprípustné je možné hodnotiť, že nedošlo k vypočutiu sťažovateľky 3. marca 2004, keď Okresnému súdu Revúca oznámila svoj zdravotný stav (rizikové tehotenstvo) a žiadala ho o výsluch, čo však vykonané nebolo.

Námietka, že konanie nemôže pokračovať (pre spor o zapretie otcovstva dieťaťa), je nedôvodná, pretože stále (ani dočasne) od októbra 2002 nedošlo k úprave pomerov detí sťažovateľky, ktorá upozornila, že žalovaný napriek tomu, že od augusta 2002 pracuje, neplatí výživné (list z 5. decembra 2003). Riešenie tejto situácie nie je v príčinnej súvislosti s určením otcovstva novonarodeného dieťaťa v roku 2004.

Len okrajovo ústavný súd podotýka, že v prípade, ak je prekážka v konaní, konanie sa preruší. K takémuto opatreniu však okresný súd nepristúpil.

Ústavný súd dospel k záveru, že v okolnostiach prípadu nečinnosť Okresného súdu Rimavská Sobota a jeho postup v konaní má za následok porušenie základného práva sťažovateľky zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výrokovej časti nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak k porušeniu základných práv alebo slobôd došlo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Sťažovateľka sa vo svojom návrhu podanom ústavnému súdu takejto sťažnosti domáhala, a keďže došlo k porušeniu jej základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd prikázal Okresnému súdu Rimavská Sobota vo veci konať (bod 2 výrokovej časti nálezu).

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala aj priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 50 000 Sk, ktorých priznanie zdôvodnila predlžujúcou sa právnou neistotou, ako aj stavmi spojenými s neusporiadaním jej rodinných pomerov a vzťahov k výchove maloletých detí, o ktoré sa výlučne stará sama.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľky, ako aj to, že obnovenie stavu pred jeho porušením nemožno dosiahnuť v plnej miere deklarovaním porušenia

a vyslovením príkazu na odstránenie porušovania ústavy, preto sťažovateľke priznal aj primerané finančné zadosťučinenie. V tomto prípade považoval za primerané priznať sťažovateľke sumu 30 000 Sk (bod 3 výroku nálezu).

Pri posúdení intenzity nemajetkovej ujmy sťažovateľky zohľadnil ústavný súd dĺžku konania vo veci, zbytočné a neefektívne úkony zo strany súdu a tiež aj predmet konania.

Pri rozhodovaní o výške priznaného finančného zadosťučinenia (vychádzajúc zo zásad spravodlivosti) ústavný súd zohľadnil aj aktivitu sťažovateľky v konaní a jej snahu zabezpečiť rozhodnutie.

Ústavný súd vo zvyšnej časti návrhu na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia nevyhovел (bod 5 výroku nálezu).

Sťažovateľka žiadala priznanie náhrady trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom. Právny zástupca sťažovateľky vyčíslil trovy konania za dva úkony a dva režijné paušály spolu vo výške 5 302 Sk.

Ústavný súd pri rozhodovaní o požadovanej náhrade trov konania vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Predmetom konania pred ústavným súdom o sťažnosti v zmysle čl. 127 ods. 1 ústavy je ochrana základných ľudských práv a slobôd. Predmet tohto konania je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a je nezameniteľný s primeraným finančným zadosťučinením, ktoré predstavuje náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenú v peniazoch, alebo s hodnotou predmetu sporu, o ktorom sa koná pred všeobecným súdom (III. ÚS 34/03, I. ÚS 129/03).

Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby v roku 2005 v konaní pred ústavným súdom predstavuje 2 501 Sk a hodnotu paušálu 150 Sk.

Vyčíslenie trov konania právnym zástupcom sťažovateľky zodpovedá vyhláske Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/204 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, preto ústavný súd trovy konania priznal (bod 4 výroku nálezu).

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. júna 2005